

УДК 330.5

ФІРМА ЯК КОМПОНЕНТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Студ. К.Ф. Губань

Науковий керівник доц. Н.В. Геселева

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета і завдання. Метою статті є виокремлення характерних рис і особливостей національної економіки, розкриття поняття «фірма» як компоненти національної економіки. Завдання: аналіз наукових підходів до визначення та структуризації поняття «національна економіка» та фірми як первинної ланки суспільного поділу праці; дослідження підприємницького середовища.

Об'єкт дослідження та предмет дослідження. Під об'єктом дослідження розуміють розвиток економіки країни в цілому та її складові у єдності та взаємодії в контексті суспільно-природного розвитку та економічної глобалізації. Предметом дослідження є фірма, що займає центральне місце в народногосподарському комплексі.

Методи та засоби дослідження. Виділено загальне та особливе в національній економічній системі шляхом дослідження її базисних інститутів; розкрито фактори економічного зростання фірми в умовах регулювання діяльності фірми урядом.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Вивчено детермінанти розвитку національної економіки та умови реалізації конкурентних переваг.

Результати дослідження. Сутність національної економіки полягає в тому, що вона являє собою сформовану систему національного і суспільного відтворення держави, в якій між собою взаємопов'язані галузі, види та форми суспільної праці, що склалися в результаті тривалого історичного еволюційного розвитку конкретної країни.

Фірма займає центральне місце в народногосподарському комплексі будь-якої країни. Це первинна ланка суспільного поділу праці. Саме фірми випускають продукцію, виконують роботи і послуги, тобто створюють основу для споживання і примноження національного багатства. Якщо схематично уявити всю систему господарського управління в країні у вигляді піраміди, то її основою є підприємства. Державне, регіональне, відомче управління може розглядатися по відношенню до процесів, що відбуваються на рівні підприємства, тільки як надрядкові, вторинні явища. Будь-які зміни в системі господарського управління будуть безглуздими, якщо вони благотворно не позначаються на діяльності фірми. Функція фірми визначає її структуру і поведінку. У процес функціонування фірми, безсумнівно, привносяться суб'єктивні моменти, представлені потребами, інтересами і цінностями власників, менеджерів і, частково інших працівників, які оформляються у вигляді мети фірми.

Найбільш значущими цілями, які переслідують в сучасний період фірми є: задовільна або максимальна маса або норма прибутку; завоювання більшої частки галузевого ринку; зростання фірми, розширення її діяльності як в межах галузі, так і за її межами; досягнення певного обсягу виробництва і рівня продажів; досягнення влади над ринком (остання мета найбільш характерна для корпорацій, менеджери яких, переслідуючи її, намагаються збільшити свої доходи і престиж).

Розмір фірми визначається: а) функцією, тобто залежить насамперед від платоспроможного попиту на вироблений товар або послугу; б) мета фірми (так, фірма, що має на меті зростання сам по собі, буде, за інших рівних умов, більш великою, ніж фірма, яка має на меті одержання задовільною норми прибутку); в) досяжною в її рамках економією на трансакційних витратах; г) ефектом масштабу; д) здатністю

протистояти зовнішнім флуктуаціям, забезпечити стійкість, необхідну для виконання функцій.

Здійснення ефективного підприємництва можливо лише за умов визначеної суспільної ситуації – підприємницького середовища, під яким зазвичай розуміють ринок, ринкову систему відносин, а також особисту волю підприємця, тобто його особисту незалежність, що дозволяє прийняти конструктивні в невідоме підприємницькі рішення. Відтак, підприємницьке середовище – суспільна економічна ситуація, що включає ступінь економічного волевиявлення, наявність (чи можливість появи) підприємницького корпусу, домінування ринкового типу економічних зв'язків, можливість формування підприємницького капіталу і використання необхідних ресурсів.

Держави, як і фірми, мають різну конкурентоспроможність на світовому ринку. Конкурентоспроможність країни, на думку М. Портера, залежить від чотирьох властивостей, що мають загальний характер і формують середовище, в якому конкурують місцеві фірми. Це середовище може сприяти створенню конкурентної переваги, а може й перешкоджати цьому.

Національний «ромб» — це система, компоненти якої взаємно підсилюються. Кожний детермінант впливає на всі інші. Так, великий попит на продукцію фірми сам по собі не дасть їй конкурентної переваги, якщо гострота конкуренції недостатня, щоб фірма прийняла цей попит до відома. Конкурентна перевага на підставі тільки одного двох детермінантів можлива тільки в галузях із сильною залежністю від природних ресурсів або в галузях, де мало застосовуються складні технології й навички.

Щоб одержати й утримати конкурентну перевагу в наукомістких галузях, що становлять основу кожної розвинутої економіки, потрібно мати перевагу в усіх складових частинах «ромба». Перевага по кожному детермінанту – це не передумова для конкурентної переваги в галузі. Взаємодія переваг за всіма детермінантами забезпечує саме виграшні моменти, що підсилюються, які іноземним конкурентам дуже важко знищити або скопіювати.

Детермінанти, що визначають національні переваги, створюють в окремих галузях особливе внутрішнє середовище. В описі факторів, від яких залежить рівень національної конкурентоспроможності, останньою змінною є роль уряду, що може вплинути на всі чотири детермінанти. Уряд може впливати й підпадати під вплив – як позитивний, так і негативний – усіх чотирьох детермінантів.

Висновки. Суб'єктами національної економіки є домашні господарства, підприємства, фірми, підприємницька структура, держава. Всі вони вступають між собою в певні економічні відносини, що набувають форми вертикальних і горизонтальних зв'язків. Усі суб'єкти є економічно відособленими, зі своїми інтересами, однак їхня діяльність в національній економіці має підпорядковуватися загальнодержавним інтересам національної безпеки.

Таким чином, детермінанти – кожний окремо й усі разом – сприяють досягненню національного успіху або гальмують його. Однак вони являють собою комплексну систему, що перебуває в стані розвитку. Один детермінант постійно впливає на інший. Підтримка конкурентоспроможності в галузі на високому рівні є результатом взаємодії переваг, що само підсилюються відразу в декількох галузях. Національна система в цілому не менше або навіть більше важлива, ніж її окремі частини. Інакше кажучи, «ромб» – така система, в якій усі фактори взаємозалежні й підсилюють дію один одного.

Ключові слова: національна економіка, фірма, підприємництво, підприємницьке середовище, конкурентоспроможність, держава, структура.